

МУЗЕЙ-МЕМОРІАЛЬНИЙ КОМПЛЕКС ІМЕНІ ПАТРІАРХА ЙОСИФА СЛІПОГО У с. ЗАЗДРІСТЬ ТЕРЕБОВЛЯНСЬКОГО РАЙОНУ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

У статті показано основні етапи становлення і розвитку меморіального комплексу-музею патріарха Й. Сліпого у с. Заздрість Тербовлянського району Тернопільської області, висвітлено головні напрямки його діяльності.

Ключові слова: Йосиф Сліпий, Заздрість, товариство «Свята Софія».

«Як прийде час, відкупить мою родинну хату в Заздрості, – а потім побачите, що зробите», – ці слова, сказані у 1974 р., перед смертю, патріархом Йосифом Сліпим (1892–1984) до Романи Навроцької – голови товариства «Свята Софія», стали першим поштовхом до заснування музею – меморіального комплексу ім. Патріарха Йосифа у с. Заздрість Тербовлянського району на Тернопільщині. Засновуючи цей музей, Товариство «Свята Софія» вбачало черговий крок у виконанні «Заповіту» Патріарха Йосифа, передбачливість та пророчий дар якого гідні великого подиву [3, с. 56–57].

1. Товариство «Свята Софія» – будівник та опікун музею

Товариство «Свята Софія» невід’ємно пов’язане з особою свого засновника патріарха Йосифа Сліпого. Задум патріарха створити це Товариство був обумовлений ситуацією навколо Української греко-католицької церкви (УГКЦ) в Україні й діаспорі наприкінці 60-х та в 70-х рр. ХХ ст. Ці товариства у різних країнах світу, згідно зі своїми практичними завданнями, були релігійними, хоч і не виключно церковними установами, але пов’язані з Церквою. Ними патріарх Йосиф бажав авторитетно скріпити мирянський рух, який, захоплюючись ідеями патріархату УГКЦ, був у той час дуже динамічним. Разом з тим не упускав патріарх з уваги бажання надати мирянам почуття сильнішої приналежності до рідної Церкви і більшої відповідальності за її долю.

Мирянський рух активізувався особливо після Другого Ватиканського Собору, який пропонував новий погляд на участь мирян у церковному житті та надавав їм своєю юридичною базою почуття уповно-

важеності. На теренах США товариство «Свята Софія» невдовзі перебало на себе функції, що їх дотепер виконували «Українське Патріархальне Товариство», яке займалося збиранням коштів для «Церкви в потребі» та «Патріяршого фонду». Разом з цим був заснований т. зв. «залізний» патріарший фонд, відсотки якого йшли на утримання патріяршого надбання. Першим головою цього фонду у рамках «Святої Софії» став доктор Роман Осінчук. Цей фонд діє до сьогодні [5, с. 7]

Американське товариство «Свята Софія» було другим товариством, яке заснував патріарх у 1974 р. з осідком у Філадельфії. Перше товариство «Свята Софія» було засноване патріархом у Римі 1970 р. з метою розгорнути католицьку діяльність серед українського громадянства у світі [6, с. 25]. Ще досі воно втішається титулом «матірнього товариства». Про потребу створення філій Українського католицького університету та товариства «Свята Софія» патріарх висловлювався дуже часто. Він бажав, щоб народ був ознайомлений з метою і працею цих установ. Намагався надати їм історичного підґрунтя, згадуючи світлі постаті древніх українських меценатів, наголошував, що всяка наука і її центри вимагають матеріального забезпечення для свого швидкого та тривалого росту. Будівлі для цих центрів науки і духовності вимагали легального власника.

Згодом такі товариства були засновані в Англії (1977 р.), Канаді, Бельгії (1979 р.) та інших країнах світу. Всі вони були створені як безприбуткові, благодійні корпорації зі статусом юридичної особи відповідно до законодавства країни їхнього осідку [5, с. 7].

Товариство мусіло взяти на себе догляд й утримання різноманітних будівель та установ, заснованих патріархом. Усі вони разом взяті, розпорошені по цілому світі, творили немовби «духовну державу», на яку мала опиратися українська свідомість, позбавлена власної держави. Саме вона мала репрезентувати українців як розвинену, культурну націю перед цілим світом. У своєму зверненні, датованому 21 листопада 1977 р., патріарх Йосиф перерахував об'єкти, якими опікується «Свята Софія»: «При Божій помочі та завдяки великій жертвенності відданого і вірного українського Божого люду на поселеннях, Патріархат (...) набув дотепер такі добра та установи, як Собор Святої Софії в Римі. Український Католицький Університет і його філії на поселеннях, храм св. мучеників Сергія і Вакха з патріяршим двором і Музеєм,

Студіон. (...) Товариству Свята Софія, як правному власникові патріарших інституцій і дібр, ми поручили також створення для його необхідної фінансової бази – Патріаршого Фонду» [1].

Природно, що з проголошенням незалежності України товариство «Свята Софія» бажало поширити свої інституції в Україні. Під проводом голови товариства доктора Романи Навроцької відбулися наради з першим послом України у США доктором Олегом Білорусом про можливість передання будинку філії УКУ (Українського Католицького Університету) у Вашингтоні в користування українському урядові. Взамін Товариство просило відповідне приміщення для свого майбутнього осідку у Львові чи Києві. Ці переговори не мали успішного завершення. Згодом, у березні 1998 р., дім у Вашингтоні було продано, а фонди з продажу передано на потреби Українського Патріаршого Центру в Римі [5, с. 13].

Своє Представництво в Україні Товариство створило у 1997 р. завдяки зусиллям його голови доктора Р. Навроцької. Статут Представництва Міністерство Юстиції України зареєструвало 27 серпня 1997 р. У статуті зазначено, що метою створення Товариства є сприяння розвитку в Україні духовної культури, освіти та добродійної діяльності. Втілюючи вивчення та дослідження християнської релігії, української мови, історії та культури, а також сприяючи налагодженню міжконфесійної злагоди в Україні, Представництво зайнялося проведенням семінарів, лекцій та курсів на означену тематику [6, с. 25]. Українське Представництво очолив академік Андрій Рудницький, доктор архітектури, дійсний член НТШ, заслужений професор Національного університету «Львівська політехніка», член Спілки архітекторів України. На цьому посту він залишався до своєї смерті, що наступила 26 серпня 2009 р.

Музейний комплекс у Заздрості є на сьогоднішній день найвизначнішим здобутком Представництва в Україні. Автором архітектурного проекту цього комплексу став Андрій Рудницький у співпраці з іншими архітекторами.

Сама ідея створення музею чітко окреслена у статті владики Івана Хоми «Слово на прощання у вічність», де згадується посмертно діло Р. Навроцької: «...Воно (товариство «Свята Софія» – В. К.) мало берегти матеріальну частину надбання Блаженнішого в Римі, на поселен-

нях і сьогодні в Україні, як тій, що мала забезпечити, щоб місце його народження в селі Заздрість не пропало, а було пам'ятником, що проповідував би своїм існуванням слова його апостоляту в Україні...» [5, с. 7].

2. Будівництво музею

У 1995 р. товариство «Свята Софія» викупило землю та дім родини Сліпих у місцевого жителя Михайла Сліпого, родича патріарха. Тоді ж було вирішено збудувати тут великий комплекс, разом з каплицею та конференційним залом.

Будівництво розпочалося 16 квітня 1995 р., коли було посвячено наріжний камінь під музейний комплекс у пам'ять 50-ої річниці арешту владик УГКЦ, дату якого фактично можна вважати офіційним початком переслідування УГКЦ у Радянському Союзі. Владика Юліан Гбур освятив площу під будівництво комплексу. Авторами архітектурного проекту, як уже зазначалося, були А. Рудницький, Ю. Дубик, М. Бевз та О. Залішук. Участь у розробці проекту брав також інженер-конструктор Г. Шевчук. Будову було завершено через три роки. Урочисте посвячення музейного комплексу відбулося після завершення Синоду Єпископів УГКЦ 13 вересня 1998 р. Музейний комплекс у Заздрості став широко-відомим, отримав загальне визнання. Архітектори комплексу були відзначені державною грамотою першого ступеня на Всеукраїнському конкурсі на кращий архітектурний об'єкт 1999 р. [9, с. 14].

Будинок-музей був відкритий під опікою сестер чину св. Василя Великого. Саме вони вели господарство у резиденції патріарха у Римі. Багато з них знали його особисто, деякі переїхали в Україну. Це стало визначальним мотивом для товариства «Свята Софія» довірити їм опіку над музейним комплексом. Утриманням дому займаються п'ять сестер-монахинь, одна з них є настоятелькою дому. Крім цього, працюють тут два наймані робітники, які ведуть господарство [2, с. 29]. У дворі перед центральним входом до комплексу встановлено пам'ятний бюст Патріарха Йосифа роботи скульптора Емануїла Миська. Патріарх зображений з двораменним наперсним хрестом, якого любив носити за життя, панагією та енкольпіоном – знаками архієрейської гідності.

3. Експозиція музею

У фойє музею встановлено пам'ятний знак на честь жертводавців з товариства «Свята Софія». Перед списком прізвищ визначних

жертводавців поміщено напис: «Ісповідникові віри Блаженнішому Патріархові Йосифові з любов'ю та вдячністю Свята Софія Релігійне Товариство українців католиків США. Сини і дочки України в розсіянні суцці». Біля пам'ятного знаку розміщено бюст доктора Романи Навроцької, багаторічного голови товариства «Свята Софія», яке вона заснувала на доручення патріарха Йосифа у 1974 р. у США. Померла пані Романа Навроцька у Філадельфії в листопаді 1999 р. Отже, цей бюст є її посмертною пам'яткою, адже музей у Заздрості став останньою справою керованою нею товариства «Свята Софія».

З фойє потрапляємо в музейний зал. Над дверима поміщено особистий герб Патріарха Йосифа Сліпого, що вінчається кардинальським капелюхом. На гербі зображення Богородиці-Оранти з високо піднятими руками.

Тюремний період життя Патріарха Йосифа представляє карта Радянського Союзу, на якій позначені усі пункти переміщення по таборах та місцях утримання в'язня-ісповідника. Біля карти розміщена невеличка експозиція чорно-білих фотографій цього періоду, деякі фотокопії документів особистої справи патріарха та різні довідки органів держбезпеки СРСР.

В експозиції представлено літургійний одяг патріарха, а також комплект щоденного одягу Йосифа Сліпого, у якому часто бачимо його на фото римського періоду життя (1963–1984 рр.). Комплект складається з підрясника з широким поясом, ряси, капелюха та ціпка.

Поруч розміщено інший комплект одягу – парадна ряса з червоною підкладкою – адаптований варіант гідності кардинала для достойника східної церкви. Автором такої адаптації був, правдоподібно, сам патріарх, оскільки його єдиний попередник – кардинал Йосиф Сембратович у ХІХ ст. носив латинський одяг та широкий кардинальський червоний пояс. Разом з цією рясю, судячи зі світлин, представлених в експозиції, патріарх зазвичай носив білий патріарший клобук з хрестом, який також знаходиться в експозиції.

Літургійний одяг представлений патріаршим білим саккосом з червоним малюнком (так званий поліставріон) та додатками: стихар, набедренник, нарукавники та омофор.

Експозиція світлин знайомить із закордонним періодом діяльності патріарха Йосифа Сліпого, його численними подорожами та служінням у різних країнах серед української діаспори. Найцікавіші – з літургії в Римі, відслуженій у кардинальській базиліці патріарха – соборі Святої Софії разом з папою Павлом IV 28 вересня 1969 р. Особливо широко представлені світлини похорону патріарха Йосифа у Римі 7 вересня 1984 р.

Музейний зал у Заздрості зберігає також відзнаки, присвоєні патріархові Йосифу посмертно. Їх залишають тут різні організації та фонди, що в теперішній час відзначають заслуги патріарха-ісповідника. Тут зберігається грамота та почесна відзнака «Хрест звитяги», яким посмертно відзначила патріарха Львівська державна адміністрація. Поруч знаходиться грамота та почесна відзнака «Хрест слави» від Всеукраїнського товариства політичних в'язнів і репресованих. Пам'ятна грамота від 24 січня 2003 р. «Галицький Лицар» відзначає патріарха в номінації «Найвидатніша постать століття». Поруч знаходяться копії документів, що відносяться до початку процесу беатифікації (проголошення блаженним) патріарха Йосифа. Беатифікація – це перший крок до канонізації особи, процес, який триває декілька років та вимагає збирання багатьох свідчень та проб гідності особи, яку мають намір причислити до лику святих.

Представлено копію декрету номіни (призначення) єпископові Івану Хомі, який 2 жовтня 1998 р. був призначений «Постулятором» процесу беатифікації патріарха Йосифа Сліпого, підписаний Главою УГКЦ патріархом та кардиналом Мирославом Іваном Любачівським. У цій же експозиції – копія мандату римської Конгрегації в справах святих, датована 9 листопада 1998 р., яка затверджує владу Івана Хому «Постулятором» процесу.

Нумізматична експозиція представлена колекцією пам'ятних медалей, присвячених патріарху Йосифу в час його римського періоду життя.

Перша медаль викарбувана на пам'ять 25-ої річниці архієрейської хіротонії Патріарха. На аверсі – барельєф патріарха. На реверсі – напис: «На спомин 25-річчя архієрейських свячень 1939 – 1964».

Наступна пам'ятна медаль викарбувана у 1969 р. на пам'ять освячення собору Святої Софії у Римі на Via Воссеа, що був, до виходу з підпілля УГКЦ в Україні, центральним храмом усіх греко-католиків.

Ще одна медаль, викарбувана на пам'ять патріарха після його смерті: на реверсі – напис: «Блаженніший патріарх Йосиф Сліпий 1892 – 1984».

Завершує колекцію пам'ятна медаль сестер Василіанок, викарбувана на честь їхньої Капітули у 1963 р., що була ініційована патріархом.

Одна з медалей викарбувана на пам'ять перепоховання патріарха у Крипті собору Св. Юра у Львові. На аверсі – напис: «Перенесення праху Патріарха Йосифа Сліпого з Риму до Львова. 27 – 29. 08. 1992»; на реверсі – портрет патріарха та дати «1892» та «1992».

У експозиційному залі представлена також повна збірка творів патріарха Йосифа Сліпого, що складається з 15 томів видавництва Українського Католицького Університету імені Св. Климента Папи у Римі, видане упродовж 1968 – 1991 рр. Крім цього, представлено нововиданий трьохтомник «Історія Вселенської Церкви», а також сімсотсторінковий науковий збірник статей на честь патріарха Йосифа «Intrepido Pastori» (1984 р.), виданий з нагоди 40-ліття його вступу на галицький престол (1.11.1944 р.). Крім цього, представлено ряд монографій та досліджень, присвячених особі патріарха Йосифа, що належать різним сучасним дослідникам.

У залі представлена також копія оригіналу «Заповіту» патріарха з власноручними помітками. Сьогодні цей духовний твір Й. Сліпого найбільш знаний серед громадськості. За обсягом це 18 машинописних сторінок.

4. Трапезна та житлові приміщення

До експозиційного залу примикає велика трапезна. Незважаючи на її практичне призначення, на стінах розміщено також деякі експонати музею. Так, на одній зі стін розміщено величезну реконструкцію родинного дерева роду Сліпих, яке налічує 452 представники роду.

На другому поверсі музейного комплексу поруч з житловими кімнатами знаходиться бібліотека, яка виконує функцію залу для нарад. Цей зал використовується під час вишколу та зборів різних молодіжних організацій, які часто приїздять у Заздрість. Так, особливо частими відвідувачами музейного комплексу є «Українська молодь Христові», СУМ (Спілка Української Молоді), «Обнова» – товариство студентів-католиків, «Пласт», «Вертеп», «Божа іскра», «Волонтери для різних

послуг». Другий поверх має декілька житлових кімнат для відвідувачів. Сестри-василіанки займають лише другий поверх правого крила комплексу, який, як звичайно у монастирях, утримується у режимі т.зв. «клувзури» (закритості від вільного відвідування). Всі інші приміщення відкриті для відвідувачів.

5. Каплиця-церква

Частиною музейного комплексу є також досить велика каплиця-церква, присвячена святу Покладання Ризи Пресвятої Богородиці. Вона гармонійно вписується в архітектурний комплекс. Покрівля каплиці прикрашена одним невеликим куполом з трираменним патріаршим хрестом – символом ставропігії (прямого підпорядкування Патріарху). Хрест цей символізує зв'язок товариства «Свята Софія» з особою його засновника – патріарха Йосифа, та той факт, що будівля знаходиться під опікою Товариства патріаршого права. Також хрест нагадує звичку древніх українських ставропігій XVI–XVII ст.ст. встановлювати його на приналежних їм будівлях, тим самим підкреслюючи свою незалежність від місцевої юрисдикції. З цими ставропігіями традиційно пов'язує себе товариство «Свята Софія», будучи немов би неоставропігією.

Інтер'єр каплиці на сьогоднішній день ще остаточно незавершений. Замість запланованого іконостасу, спроектованого, але ще не реалізованого, у ній знаходиться п'ять ікон, написаних у сучасному іконописному стилі, котрий не розриває зв'язку з традицією класичної візантійської ікони. Дві намісні ікони для майбутнього одноярусного іконостасу, Христос та Богородиця-Одигитрія, поєднані зі запрестольною іконою Покрови Богородиці. В іконописній композиції Покрови Богородиця з розпростертим омофором стоїть над родинною хатою Сліпих, в якій легко впізнається подібність до хати, що є частиною музейного комплексу, а, зрештою, типовою українською селянською хатою. Богородиця на іконі Покрови споріднена також з геральдичною Богородицею-Орантою з архієрейського герба патріарха Йосифа.

У святилищі також знаходяться два іконописні портрети в літургійних ризах – патріарха Йосифа Сліпого та митрополита Андрея Шептицького. Портрети написані у повний зріст.

У притворі каплиці, який є досить значним за своїми розмірами, на перспективу заплановано конференційний зал. На стінах залу розмі-

щено портрети єпископів-мучеників та ісповідників УГКЦ ХХ ст. Тут бачимо увесь єпископат Церкви, що був заарештований радянською владою у 1946 р. з метою «обезглавити» Церкву. Когорту єпископів-мучеників представляють Петро Вергун, Василь Гопко, Іван Лятишевський, Теодор Ромжа, Олександр Хіра, Микита Будка, Павло Гойдич, Григорій Локота, Григорій Хомишин, Йосафат Коциловський, Миколай Чарнецький. До цього ряду додано також підпільних архипастирів УГКЦ в радянський період: Володимира Стернюка та Василя Всеволода Величковського. Портрети написані олією в темних тонах та нагадують український живопис XVII ст.

6. Родинна хата Сліпих

Будинок родини Сліпих є цікавим в історико-етнографічному аспекті, оскільки є типовою житловою спорудою зразкового галицького сільського господаря-інтелігента кінця XIX та початку ХХ ст. Оселя демонструє умови побуту сільської інтелігенції, проміжної ланки між українською родовою інтелігенцією та селянами. Адже саме сільський прошарок суспільства, до якого належали батьки патріарха Йосифа, відіграв важливу роль у збереженні української національної свідомості.

Будинок реставровано та приведено до оригінального вигляду у 1860–70-х рр. Відновлено також солом'яну покрівлю, яку ще сьогодні виготовляють за оригінальною технологією.

В експозиції інтер'єру знаходиться родинна шабля Сліпих, деякі родинні меблі, давні світлини та кераміка. Відтворена типова для тих часів атмосфера життя заможного селянина, в якій зростав майбутній патріарх.

З інших господарських будівель збереглися лише відреставрована возівня та криниця, з якої пив колись воду майбутній патріарх.

Підсумки і перспективи

Сьогодні музейний комплекс у Задрості є пам'ятником неоціненого вкладу патріарха Йосифа у справу розбудови українського суспільства. Неможливо переоцінити велич постаті патріарха, яка десятиліттями уособлювала у собі долю усієї переслідуваної Української греко-католицької церкви, була живим монументом її незламності. Місце народження Й. Сліпого, де сьогодні знаходиться меморіальний музейний комплекс, має свою особливу пам'ять. Пам'ятає воно чудес-

не одужання смертельно хворого хлопчини Йосифа, його зростання, формування як особистості, врешті його покликання до священства.

Музейний меморіальний комплекс став місцем проведення заходів, пов'язаних з пам'яттю про патріарха Йосифа. Однією з визначних подій, яка відбулася в меморіальному музеї, було відзначення 5–6 червня 2009 р. «Дня Патріарха Йосифа Сліпого», приурочене до 25-ї річниці з дня смерті патріарха у Римі. В рамках цього святкування відбулася наукова конференція на тему: «Історична й духовно-просвітницька місія Патріарха Йосифа Сліпого». Ініціатива проведення дня пам'яті належить товариству «Свята Софія» у співпраці з Науковим Товариством ім. Т. Шевченка в Україні та Українським католицьким університетом у Львові.

На конференції виступило 11 доповідачів з науковими доповідями, що були присвячені постаті Патріарха та його різнобічній діяльності. Конференція завершилася презентацією книг «Патріарх Йосиф», авторства єпископа Івана Хоми, та «Митрополит Андрей», авторства отця доктора Євгена Небесняка, який і провів презентацію [4, с. 47]. Підсумковий документ конференції підняв питання популяризації діяльності патріарха Йосифа серед українців, видання його монументальної біографії та видання в Україні кількатомного зібрання праць патріарха та його епістолярної спадщини.

Комплекс став важливим осередком с. Заздрість. Сюди приїздить багато паломників і туристів. Завдяки праці музейного комплексу місцева школа офіційно, за постановою Ради Міністрів України, отримала ім'я патріарха Йосифа Сліпого.

Відвідування музею безкоштовне. Кількість відвідувачів з кожним роком зростає, зокрема, школярів та туристів. Важливо, що музейний комплекс має можливість вперше знайомити зацікавлених людей з титанічною особою патріарха-ісповідника, і в цьому його найбільша унікальність.

Згідно даних голови представництва «Свята Софія» в Україні Андрія Рудницького, у 1999 р. проведено 54 екскурсії, в 2001 р. музей відвідало 1827 осіб, а в 2003 р. музей прийняв 4085 відвідувачів. На початок жовтня 2004 р. кількість гостей зросла до 5075 осіб [5, с. 14]. Багато відвідувачів залишають свої записи у пам'ятній книзі. Оскільки не

всі залишають такі записи, сестри-василіанки ведуть додаткову книгу реєстрації, щоб точніше нотувати кількість відвідувачів музею. Географія відвідувачів дуже різноманітна: США, Канада, Великобританія, Німеччина, Польща, Італія, Бразилія, Росія [2, с. 24].

Сьогодні є плани включення меморіального музею у с. Заздрість в різні туристичні маршрути Тернопільщини. Зацікавлення об'єктом виявили і приватні туристичні компанії, що виступили з ініціативою створення особливого туристичного маршруту для релігійних паломництв. Ця ініціатива призвела до включення Заздрості у паломницький путівник.

Меморіальний комплекс вважається завершеним, проте залишається чимало аспектів, які потребують невідкладної уваги та підтримки. Зокрема, варто звернути особливу увагу на експозицію музею, яка на сьогоднішній день недостатньо укомплектована. Потребує вона більш фахового підходу та кращої систематизації. Також потрібно поповнити її більшою кількістю автентичних речей патріарха, які ще можна віднайти сьогодні у його римській резиденції, а за сприяння «Святої Софії», котра володіє також і домом у Римі, можна б було її збагатити.

Список використаних джерел

1. Вісті з Риму. – 1977. – 15 листопада. – р. XV.
2. Звіт про працю настоятельки Музейно-меморіального комплексу Патріарха Йосифа Сліпого сестри Модести за період від 13 вересня 1998 до 10 жовтня 2004 р. //Бюлетень Релігійного Товариства Українців Католиків Св. Софія, ЗСА – Bulletin of the St. Sophia Religious Association of Ukrainian Catholics U.S.A. – 2005. – № 6.
3. Іванкович-Блощинська І. «Як прийде час, відкупіть мою родинну хату в Заздрості, – а потім побачите, що зробите» /І. Іванкович-Блощинська // Бюлетень Релігійного Товариства Українців Католиків Св. Софія, ЗСА – Bulletin of the St. Sophia Religious Association of Ukrainian Catholics U.S.A. – 2009. – № 18.
4. Небесняк Є. День Патріарха Йосифа Сліпого /Є. Небесняк //Бюлетень Релігійного Товариства Українців Католиків Св. Софія, ЗСА – Bulletin of the St. Sophia Religious Association of Ukrainian Catholics U.S.A. – 2009. – № 18.
5. Рудницький Л. До історії товариства «Свята Софія» /Л. Рудницький //Бюлетень Релігійного Товариства Українців Католиків Св. Софія,

3CA – Bulletin of the St. Sophia Religious Association of Ukrainian Catholics
U.S.A. – 2005. – № 6.

6. Рудницький А. Про діяльність Представництва Релігійного Товариства Українців-католиків США «Свята Софія» в Україні» /А. Рудницький //Бюлетень Релігійного Товариства Українців Католиків Св. Софія, 3CA – Bulletin of the St. Sophia Religious Association of Ukrainian Catholics U.S.A. – 2005. – № 6.

F. Dr. Vitaly Kozak

THE MEMORIAL MUSEUM COMPLEX NAMED AFTER PATRIARCH YOSYF SLIPYY IN THE VILLAGE OF ZAZDRYST' OF TEREBOVLYA IN TERNOPII REGION

The article shows the main stages of the memorial museum named after patriarch Yosyf Slipyy formation and its development in the village of Zazdryst' in Terebovlia district of Ternopil region. The main trends of its activity have been highlighted.

Key words: Yosyf Slipyy, the village of Zazdryst', society «Saint Sophia».